नम्। श्राद्धदेये तु विदुषा पितॄणां तृप्तिसिद्धता। म-
हानसेऽतियुक्तानामपि कार्यं न दर्शनम्"। तत्रैव "पच-
मानस्तु भाण्डेषु भक्त्या तान्यमयेषु च। सस्तरति वै
घोरात् पितॄन् दुःखमहार्णवात्। तैजसानामभावे तु
पिठरे मृण्मयेऽपि च। नवे शुचौ प्रकुर्वीत पाकं पि-
तॄणामादरात्"। तत्रैवादित्यपुराणे "पक्वान्नस्थापनार्थं तु
यज्ञान्ते दारुजान्यपि। दर्व्यादीन्यपि कार्याणि यज्ञि-
यैरपि दारुभिः"। यमः "विवाहे प्रेतकार्ये च माता
पितोः क्षयेऽहनि। नवभाण्डानि कुर्वीत यज्ञकाले वि-
शेषतः"। अत्र पाकाग्निमाह हेमाद्रौ प्रजापतिः "लोपा-
शनेनान्नविद्विरग्नौकरणमेव च"। पृथ्वीचन्द्रोदयेऽङ्गिराः
"शालाग्नौ तु पचेदन्नं लौकिके वापि नित्यशः। यज्ञि-
यग्नौ पचेदन्नं तस्मात् होमो विधीयते"। मनुः "वैवा-
हिकेऽग्नौ कुर्वीत गृह्यं कर्म यथाविधि। पञ्चयज्ञ-
विधानञ्च पक्तिं चान्वाहिकीं द्विजः"। श्राद्धस्य गृह्यत्वं
चोक्तमपरार्केण, अत्र विशेषः कर्मप्रदीपे "प्रातर्होमं तु
निर्वर्त्य समुद्धृत्य कृतायनात्। शेषं महानसे कृत्वा
तत्र पाकं समाचरेत्। पाकान्तेऽग्निं तमाकृष्य गृ-
ह्याग्नौ तु पुनःक्षिपेत्। ततोऽग्निनु वैश्वदेवादिकर्म कु-
र्यादतन्द्रितः"। तदभावे लौकिके "ततः पचेयुरन्नानि
निर्वापानन्तरं मनैः। वैवाहिकेऽग्नावन्यत्र लौकिके
वापि संयतः" इति दीपकलिकायां संग्रहोक्तेः"।

पाकभाण्डस्य त्याज्यत्वं यथा "नित्यं नूतनभाण्डेन
कर्त्तव्यः पाक एव च। क्षयं वा पक्षपर्य्यन्तं ततस्त्याज्यं
मनीषिभिः" इति ब्रह्मवैवर्त्तपु०। पाककाले शूद्रायाग्नि-
दानानिषेधो यथा "शूद्रायाग्निञ्च यो दद्यात् पाककाले
विशेषतः। शूद्रपक्वं भवेदन्नं ब्राह्मणः शूद्रतामियात्"
कर्मलोचनम्। एकोद्दिष्टश्राद्धे तस्य नित्यत्वं यथा
"एकोद्दिष्टन्तु कर्त्तव्यं पाकेनैव सदा स्वयम्। अभावे
पाकपात्राणां तदहः समुपोषणम्" श्राद्धत०। शूद्रेण
तत्रापि आमान्नेनैव कार्यम् "आमं शूद्रस्य पक्वा-
न्नमित्युक्तेः आमान्नेनैव शूद्रेणेत्युक्तेश्च पाकविधिर्यथा
"पूर्वाशाभिमुखो भूत्वा उत्तराशामुखोऽथ वा।
पचेदन्नञ्च मध्याह्ने सायाह्ने च विवर्जयेत्। अन्नाशा-
भिमुखे पक्वममृतान्नं विजानता। पूर्वमुखो धर्मकामः
शोकहानिञ्च दक्षिणे। श्रीकामश्चोत्तरमुखः पतिकामश्च
पश्चिमे। ऐशान्याभिमुखे पक्वा दरिद्रो जायते नरः।
यदा तु जायते पाके पक्वमश्नाति वै द्विजः। स पापि-
ष्ठोऽपि मुङ्क्तेऽन्नं रौरवे परिपच्यते। ताम्रे पक्वा
चतुर्होमानो वै लभते क्षयम्। पितृभ्यां पक्वमन्नञ्च
पितृभ्यञ्च यशस्विनि!। पुण्डरीकस्य यज्ञस्य लभते फ-
लमीप्सितम्। वातुलेन तु यत्पक्वं भगिन्या च कनि-
ष्ठया। असगोत्रेण यत्पक्वं योषितं तदपि क्षतम्।
अभक्तेन च यत्पक्वं स्त्रिया पक्वन्तथैव च। पक्वपात्रे
च यत्पक्वं तत्सर्वं निष्फलं भवेत्। उदुम्बरेण काष्ठेन
कदम्बस्य दलेन च। शालेन करमर्द्देन उदरावर्त्तकेन
च। पक्वान्नं नैव भुञ्जीत भुक्त्वा रात्रिमुपावसेत्। गर्हि-
तान्नमवीरान्नं भुक्त्वा कृच्छ्रं समाचरेत्। अप्रजा वा
तु वनिता नाश्नीयादेव तद्गृहे। शालकाष्ठस्य पक्वान्नं शि-
रीषकस्य चैव हि। कलिचण्डातकस्यैव वज्रवाहुकस्य
च। एरण्डशाल्मलेर्वापि पक्वान्नं गर्हितं स्मृतम्।
यदा मृण्मयपात्रे तु पक्वं वै सर्वकालिकम्। मासे पक्षे
तथाष्टाहे तत्पात्रं विसृजेत् गृही। धनुःपात्रे तथा
सिंहे मिथुने वा वरानने!। यः कुर्याद्भोजनं देवि!
कृच्छ्रेणैव विशुध्यति। एकदा तु जलं दद्याद्द्विवारं न
प्रदापयेत्। त्रिभागं पूरयेत् पात्रं पश्चात्तोयं न दापयेत्"
मत्स्यसूक्ते ४२अ०। जाठराग्निना पाकप्रकारस्तु अन्न-
कृच्छ्रशब्दे ५५८पृ० उक्तः

औषधपाकप्रकारस्तु चक्रपाणिदत्तादिग्रन्थे द्रष्टव्यः।
पच्यते फलं यत्र काले आधारे घञ्। ९फलपाकाधि-
करणे कालभेदे शुभाशुभसूचकग्रहोत्पातादीनां पाक-
कालश्च बृ० सं० ९७ अ० उक्तो यथा

"पक्षाङ्गानोः सोमस्य मासिकोऽङ्गारकस्य वक्रस्य।
या दर्शनाच्च पाको बुधस्य जीवस्य वर्षेण। षड्भिः स-
तस्य मासैरब्देन शनेः सुरद्विषोऽब्दाधात्। वर्षात्सूर्य-
ग्रहणे सद्यः स्यात् त्वाष्ट्रकौलकयोः। त्रिभिरेव धूमके-
तोर्मासैः केतस्य सप्तरात्रात्। सप्ताहात् परिवेषेन्द्र-
चापसन्ध्याभ्रसूचीनाम्। शीतोष्णविपर्यायः फलपाक-
मकालजं दिशां दाहः। स्थिरधरयोरन्यत्र प्रसृतिवि-
कृतिश्च मध्यमाधात्। क्रियमाणकरणं चक्रभ्योऽङ्ग-
लाषो दरिष्टं च। शोषणशोषाद्याया स्रोतोऽन्यत्वं च
वर्षाद्यैः। स्तम्भकुण्डलार्चानां जल्पितरुदितप्रकम्पित-
स्वेदाः। मामुत्तयेण कलहेन्दूपापनिवृत्तिपाकाय।
कीटाल्पमक्षिकोरगबाहुल्यं मृगविहङ्गमरुतं च। शो-
ष्टया चापस्य तरणं त्रिभिरेव निपच्यते ग्रहैः। पश्चतः
शुनामरण्ये यन्त्रितो ग्रामसम्प्रभेशश्च। मधनिलयतोरणो